

VEGYESEK.

Alsófehér vármegye éghajlata.

Irta: ÁVÉD JÁKÓ főgymn. igazgató. Ismerteti Dr. ANT ANTAL.

Alsófehér vármegye monographiája 1896 vége felé megjelent I. kötetének 1. része a következő munkákból áll: I. Alsófehér vármegye földrajzi és földtani leírása, az első GÁSPÁR JÁNOS alsófehérmegyei főjegyzőtől, a második HEREPÉI KÁROLY nagy-enyedi ev. ref. főtan. ny. tanártól, II. Alsófehér várm. növény- és állatvilága CSATÓ JÁNOS Alsófehér vármegye alispánjától és III. Alsófehér vármegye éghajlata ÁVÉD JÁKÓ gyulafehérvári r. k. főgymn. igazgatótól.

Magam is, a mennyire időm engedte, Kolozsvár városának éghajlatával, különösen annak hőmérsékleti és légnyomási viszonyaival huszonöt év óta foglalkozván, érdeklődéssel olvastam ÁVÉD JÁKÓ említett munkáját, mely sok évi pontos megfigyelés, beható tanulmány és fáradságos, sok időt kívánó számítások eredménye. E mintaszerűen összeállított climatologiai munka buzdításul szolgálhat hasonló, országunkra, mint kiválóan nyers terményekkel foglalkozóra, felette hasznos megfigyelésekre, és azért kívánatos, hogy minél szélesebb körben, különösen az erdélyi részekben, megismerhessék, a hol, mint ÁVÉD JÁKÓ és én is tapasztaltuk, aránylag nagyon kevés helyen végeznek rendszeres meteorologiai megfigyeléseket.

ÁVÉD JÁKÓ Alsófehér vármegye éghajlatát ismertető munkájában tájékoztató bevezetés után az éghajlat tényezőit a következő sorrendben adja elő: A) A hőmérséklet. B) A légnyomás. C) A szelek. D) A levegő nedvessége. E) Csapadékok.

A tájékoztatóban 1) alatt az éghajlat (clima) definitióját és ismeretének fontosságát, 2) alatt a megfigyelési helyek, u. m. Gyulafehérvár, Nagy-Enyed, Abrudbánya, Vizakna, Balázsfalva és Zalatna földrajzi viszonyait, 3) alatt a megye climatologiai mozgalmait és 4) alatt dolgozata adatainak minőségét tárgyalja. E szerint Gyulafehérvárt, hol szerző maga is tett megfigyeléseket, 1895-ig bezárólag 28 évről a teljes megfigyelések, Nagy-Enyeden, 16 évről szintén teljes megfigyelések, Abrudbányán 9 évről változó sikerrel és terjedelemben történt éghajlati

megfigyelések, Balázsfalván 6 évről csupán csapadék-megfigyelések, Vizaknán 6 évről hőmérsékleti és csapadék-megfigyelések változó sikerrel, végre Zalatnán 6 évről csapadék- és 11 évről légnyomás- és felhőzet-megfigyelések.

Ezt a rendelkezésére álló megfigyelési anyagot használta fel szerző Alsófehér vármegye éghajlatának meghatározására. Az éghajlat pontosabb meghatározása csak Nagy-Enyedre és különösen Gyulafehérvárra nézve volt lehetséges, a hol elegendő megfigyelési anyag állott rendelkezésre. De a többi helyekre vonatkozó hiányos klimatológiai meghatározások is becsesek erre a gabona-, törökbuza-, szőlő- és gyümölcstermésben gazdag erdélyrészi megyére nézve.

Az éghajlat elősorolt számos tényezője közül a hőmérsékletet, mint legfontosabb tényezőt és annak változatait kiváló gondnal és kimerítően tárgyalta, a rendelkezésére állott megfigyelési anyagot teljesen felhasználta minden az éghajlatra fontos temperatura-változást feltüntetve és azokat táblázatosan összeállítva.

Ilyen hőmérsékleti táblát nem kevesebbet, mint 58-at állított össze nagy fáradsággal. Az első 12 tábla az eredeti megfigyelésekből kiszámított évi középértékeket az említett helyeken és azoknak különbségeit egymás közt, azután a javított évi közép hőmérsékleteket és azoknak különbségeit foglalja magában. A következő hat tábla a 14.-től a 19.-ig bezárólag a havi közönséges és valódi közép hőmérsékleteket és ezeknek különbségeit az említett helyeken tünteti fel. A hőmérséklet havi menetét szerző alkalmas rajzokkal is illusztrálja. A 20. és 21. tábla a hőmérséklet változásait az egymásután következő hónapokban, a 22. tábla pedig a napi valódi közepet tartalmazza. A 24. tábla az évi absolutus eltérést és az évi normalis hőmérséklet mozgásának határait, a 25. pedig a havi normalis hőmérséklet mozgási határait foglalja magában, a 26.-ban a hónapok hőmérsékletének absolutus eltérése a normalistól, a 27.-ben a thermicus anomaliák vannak feltüntetve. A 31. tábla a közép évi temperatura ingadozását (periodicus változása), a 32. a közép napi ingadozást mutatja. A 33. és 34. tábla a legnagyobb és legkisebb hőmérsékek közepének évi menetét, a következő 7 tábla a 35.-től a 41.-ig a maximumok és minimumok idejét, gyakoriságát, bekövetkezésük valószínűségét és határait tartalmazza; a 42. a hőmérséklet nem időszakos ingadozásának havi és évi közepét. A 43. az absolutus havi és évi ingadozást foglalja magában. A 44.-től az 51.-ig a hőmérséklet közép évi változékonysága, annak évi menete és eltérése az évi középtől, a változékonyság havi közepének szélsőségei és közép eltérése, a közép szélsőségének menete, absolutus szélsőségei és gyakorisága van kimutatva. Az 53. tábla a 4°-os és nagyobb lehülést, az 54. a 8°-os és ezen alóli lehülés gyakoriságát, az 56. a téli és nyári napok számát, az 57. a fagynélküli napok számát, végre az 58. tábla a fagyperiodusok tartamát tünteti fel.

Ebből látható, hogy szerző, a mikor, sem időt, sem fáradságot nem kimélve, a rendelkezésére álló egyes észlelési állomásokon elég

gazdag megfigyelési anyagból minden lehető következtetést levont, azaz mindennemű hőmérsékleti tényezőt és változást, mely az éghajlat pontos ismeretéhez szükséges, kiszámított és táblázatosan összeállított, egyrészt az ország éghajlati viszonyainak megismertetéséhez a maga részéről is hozzájárult, másrészt az alsófehérmegyei termelőknek közvetlenül, hazájának pedig közítve fontos szolgálatot tett. Sőt figyelmét, mint az 55. tábla mutatja, még a halálozások száma és a temperatura-változások közti összefüggés kiderítésére is kiterjesztette.

Az éghajlat többi tényezőjét, u. m. a légnyomást, a szeleket, a levegő nedvességét és a csapadékot is tüzetesen ismerteti.

E munkából csak a következő 20 évi (1875—1894.) megfigyelésből nyert adatokat közlöm:

	Topánfalva	Abrudbánya	Vizakna	N.-Szeben	Gyulafehérvár	N.-Enyed
Évi közép hőmérséklet (C. sz.)	6·8°	7·0°	8·1°	8·7°	9·0°	9·1°
Évi közép légnyomás (mm.-ben)	—	—	—	—	739·9 (Magasság 248·4 m.)	741·3

A N.-Enyed évi közép légnyomását kifejező szám nagy és pedig körülbelül 1·6 mm.-rel nagyobb a valóságnál.

Összehasonlítás végett közlöm a Kolozsvárra vonatkozó e két éghajlati tényezőt saját megfigyeléseimből:

Évi közép hőmérséklet 8·8° C.
 " " légnyomás 729·8 mm.

Jegyzőkönyvi kivonat

az orvos-természettudományi szakosztálynak 1897. decz. 17-én tartott természettudományi szaküléséről.

Dr. ISTVÁNFY GYULA ny. r. tanár bemutatja a K. M. Természettud. Társulat megbízásából szerkesztett művét: a „Magyar ehető és mérges gombák“ könyvét.

Az előadó bevezetésül a magyar gombák ismeretének fejlődését vázolja, kezdve CLUSIUSON, megemlíti STERBEECK szerepét, a CLUSIUS Codex fontosságát, s aztán vázolja azokat az elveket, a melyeket irányúl vett könyve megszerkesztésében. A nagy közönség, az orvosi és gyógyszerészeti rend, a nép oktatói, a polgári iskolák, a tanítóképzők, a papnevelők mind s ezeken kívül még sok más kulturális intézmény követeli egy ily munka megírását, a melynek célja úgy a táplálkozás, mint az egészség-rendészet szempontjából megismertetni a gombákat. A gombák nemzetgazdászatiilag nagy tökéletet érnek, melynek nagy